

~~_____~~

ARL

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingen Dienst

Postbus 20701
2500 ES Den-Haag
Telefoon 070 - 3 18 81 88
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie Verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/94/095/406	18 februari 1994

Onderwerp:
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 11/94)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze,
Hoofd Afdeling Inlichtingen

bla ~~_____~~
~~_____~~
~~_____~~
Kolonel-KLu

Bijlagen	Bezoekadres	Doorkiesnummer
één	Kalvermarkt 28 Den-Haag	070 - 3 18 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

~~_____~~

[REDACTED]

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/94/095/406
d.d. 18 februari 1994

Aan:

Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten
(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

Intern:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
Archief

[REDACTED]

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

11/94

(Afgesloten 181400 FEB 1994)

Bosnië-Herzegovina

UNPROFOR heeft gemeld dat de Serviërs sinds 17 februari op aanzienlijke schaal zware wapens terugtrekken uit de omgeving van Sarajevo. Dit zou het gevolg zijn van bemiddeling van de Russische afgezant voor het voormalige Joegoslavië, Churkin, bij de politieke leiding van de Bosnische Serviërs en in Belgrado. In het kader van de daarbij gemaakte afspraken zullen op korte termijn 400 Russische leden van UNPROFOR uit Kroatië worden overgebracht naar de omgeving van Sarajevo. Op langere termijn, en mits het Russische parlement dat goedkeurt, zullen nog eens 400 Russische militairen aan UNPROFOR worden toegevoegd.

Tot dusverre waren er tegenstrijdige berichten over de bereidheid van de Serviërs om aan de voorwaarden van het NAVO-ultimatum met betrekking tot Sarajevo te voldoen. De Bosnisch-Servische politieke leider Karadzic had enerzijds reeds in een vroeg stadium onderstreept dat zijn eenheden tegemoet zouden komen aan de NAVO-eisen. Dit werd echter openlijk weersproken door de bevelhebber van de Bosnisch-Servische strijdkrachten, Mladic, die aangaf dat de Servische zware wapens slechts uit de omgeving van Sarajevo zouden worden teruggetrokken in het kader van een algemene vredesregeling. Hij onderstreepte dat de betreffende wapens nodig zijn om de Serviërs te beschermen tegen de numeriek sterkere Moslims.

De opstelling van Mladic zal mede zijn ingegeven door de gang van zaken rond de bijeenkomst die de UNPROFOR-bevelhebber in Bosnië, Rose, had belegd met Mladic en zijn Bosnische ambtgenoot Delic om de situatie met betrekking tot het ultimatum te bespreken. Delic was daarbij afwezig, naar verluidt omdat de strijd elders in de republiek zijn aanwezigheid vereiste. Zijn afwezigheid onderstreepte dat de Moslims in een periode waarin de door hen gewenste vergroting van de buitenlandse militaire betrokkenheid bij de strijd tot de mogelijkheden lijkt te behoren, minder behoefte hadden aan een akkoord over maatregelen die de spanning zouden kunnen verminderen. Rose had de afgelopen dagen reeds de vrees uitgesproken dat de strijdende partijen zouden proberen incidenten uit te lokken, waarbij hij vermoedelijk met name op de Moslims doelde.

De politieke leiders van de Moslims hebben zich zeer teleurgesteld getoond over het tussen Churkin en de Serviërs bereikte compromis. Zij stelden bevreesd te zijn dat de Russen zich in de praktijk niet neutraal, maar pro-Servisch zouden opstellen; de Bosnische vice-president Ganic heeft in dit kader het vermoeden uitgesproken dat de Serviërs hun wapens rond Sarajevo zullen verbergen en daarbij zullen worden geassisteerd door de Russen. Daarnaast zal bij de Moslimleiders de overweging een rol hebben gespeeld dat door het compromis, indien daarmee daadwerkelijk de weg vrijkomt voor terugtrekking van de Servische wapens, de kans op een grotere buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict in Bosnië-Herzegovina weer is afgenomen.

In dit verband is van belang te onderstrepen dat het, ondanks de verbetering in bewapening van de Bosnische (Moslim-)strijdkrachten, onwaarschijnlijk blijft dat de Moslims hun doel, te weten het verwerven van een territoriaal coherent en

[REDACTED]

economisch levensvatbaar grondgebied, zelfstandig gewapenderhand kunnen realiseren. Daartoe is ofwel de opheffing van het embargo op wapenaankopen door de Bosnische regering, ofwel een grotere buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict onontbeerlijk. De Moslims zullen dit blijven nastreven. Tegen deze achtergrond blijven ook in de nabije toekomst acties van Moslim-zijde tegen de Serviërs, maar ook tegen UNPROFOR, tot de mogelijkheden behoren, wanneer deze in de Moslim-visie realisering van hun doelstellingen dichterbij zouden kunnen brengen.

Hoewel de kans op NAVO-luchtaanvallen op stellingen rond Sarajevo met het genoemde compromis kleiner is geworden, is van NAVO-zijde onderstreept dat de voorbereidingen voor dergelijke aanvallen doorgaan. In dit kader is vermeldenswaard dat volgens de tekst van het NAVO-ultimatum ook de zware wapens van de Moslims (en de Kroaten) binnen een straal van 20km rond Sarajevo binnen enkele dagen onder VN-controle dienen te zijn geplaatst. Churkin heeft de Westerse landen opgeroepen druk uit te oefenen op de Moslims om deze verplichting na te komen.

Overigens moet worden betwijfeld of de Serviërs en Moslims in staat zullen zijn om aan de termen van het NAVO-ultimatum te voldoen. De Servische eenheden die vóór de beslissing tot terugtrekking van de zware wapens waren gelegerd in een straal van 20km rond Sarajevo, behoren tot het zogenaamde "Sarajevo-Romanija-korps". Het betreft ongeveer 25.000 man, onderverdeeld in 10 infanteriebrigades en 3 artillerieregimenten. Zij beschikken over 75 tanks (m.n. T-55), 34 pantserpersoneelsvoertuigen, ongeveer 100 artilleriestukken (105-155mm), meer dan 200 mortieren, 4 meervoudige raketwerpers, 50-100 stuks antitankgeschut, waarvan ±20 geleid, ruim 100 stukken luchtdoelgeschut en een onbekend aantal geleide luchtafweersystemen. Het aantal door deze eenheden bezette stellingen bedraagt ongeveer 300. Vooralsnog is onduidelijk hoe deze cijfers door de gemelde terugtrekking zijn/worden beïnvloed.

Het aantal Moslim-militairen en -stellingen is moeilijker te schatten, omdat zij zich vooral ophouden in stedelijke gebieden en daardoor eenvoudiger personeel en materieel kunnen verbergen. Naar schatting gaat het om 30.000 man van het 1e Korps (14 infanteriebrigades en mogelijk een artillerieregiment). Zij beschikken over tenminste 6 tanks (T-34 en -55), 50-100 artilleriestukken (76-122 mm), maximaal 200 mortieren, 15-60 stukken antitankgeschut, ±100 stukken luchtdoelgeschut en een onbekend aantal draagbare luchtafweersystemen. Het kaliber van alle betrokken wapens is over het algemeen kleiner dan dat van de Servische. De Moslims beschikken over tussen de 100 en 200 bemande stellingen.

Er zijn indicaties dat tenminste een aantal zware wapens van het "Sarajevo-Romanija-korps" de afgelopen dagen is overgebracht naar de omgeving van Olovo, ten noordoosten van de Bosnische hoofdstad. De afgelopen maanden was herhaaldelijk sprake van Servische offensieve operaties in deze regio. De Moslims hebben de vrees uitgesproken dat deze tot doel hadden het Moslim-gebied tussen Sarajevo en Tuzla in tweeën te splitsen. Dit zou de Bosnische strijdkrachten rond laatstgenoemde stad feitelijk isoleren en bovendien de Serviërs in staat stellen de verbindingen tussen de door hen gedomineerde gebieden in het oosten en het westen, die nu lopen via een smalle corridor in het uiterste noorden van Bosnië-Herzegovina (de zogenaamde Posavina-corridor), aanzienlijk te verbeteren.

Bij dit alles moet erop worden gewezen dat de terugtrekking van de zware wapens rond Sarajevo onder druk van het NAVO-ultimatum door de meeste Serviërs als prestige-verlies zal worden beschouwd. Dit kan ertoe leiden dat zij de aanvallen op de Moslims elders in de republiek, bijvoorbeeld bij Olovo, binnenkort inderdaad zullen gaan intensiveren. In dit kader moet, alhoewel daarvoor nu nog

[REDACTED]

geen concrete aanwijzingen bestaan, ook rekening worden gehouden met represaille-acties tegen VN-eenheden in Bosnië-Herzegovina.

Overigens heeft een hoge functionaris van het Kroatische ministerie van Defensie gewaarschuwd dat de Serviërs voorbereidingen treffen om de Posavina-corridor te verbreden. De Kroatische strijdkrachten zijn lange tijd in staat geweest het gebruik van de corridor, die door het dal van de grensrivier Sava loopt, aanzienlijk te hinderen. Sinds ongeveer een jaar heerst er in deze regio een informeel bestand, vermoedelijk met name omdat de Serviërs en Kroaten er een belang in zagen met voorrang gemeenschappelijk te streven naar opdeling van Bosnië-Herzegovina. Kennelijk zijn de Kroaten bevreesd dat de Serviërs dit informele bestand nu willen verbreken. In het geval van nieuwe Servisch-Kroatische confrontaties in noord-Bosnië zou hun bredere belangengemeenschap met betrekking tot de toekomst van Bosnië-Herzegovina onder druk kunnen komen te staan. Denkbaar is echter ook dat Kroatië met deze waarschuwing zijn militaire betrokkenheid bij de strijd in Bosnië-Herzegovina, die de laatste tijd aan groeiende internationale kritiek is onderworpen, wil rechtvaardigen.

Op 17 februari is de termijn verlopen die de Veiligheidsraad had gesteld, waarin Kroatië zou moeten zijn begonnen met het terugtrekken van zijn eenheden uit Bosnië-Herzegovina. De Secretaris-Generaal van de Verenigde Naties, Ghali, heeft de Veiligheidsraad geschreven dat Kroatië hieraan niet heeft voldaan. Hij stelt dat UNPROFOR gevallen heeft gemeld waarin Kroatische eenheden probeerden hun aanwezigheid in Bosnië-Herzegovina te verbergen door gebruik te maken van Bosnisch-Kroatische insignes. Deze melding geeft aan dat de Kroatische strijdkrachten op soortgelijke wijze hun aanwezigheid in Bosnië-Herzegovina willen maskeren als het voormalige Joegoslavische Volksleger in 1991 en 1992 in respectievelijk Kroatië en Bosnië-Herzegovina. De bevindingen van Ghali worden bevestigd uit inlichtingenbronnen. Eerder deze maand had de Veiligheidsraad bedreigd met "gepaste maatregelen" tegen Kroatië indien dat land de oproep van de VN naast zich neer zou leggen. Overigens stelde Ghali dat UNPROFOR onvoldoende middelen ten dienste staan om een doeltreffende controle op de Kroatische activiteiten uit te oefenen.

Gisteren is bekend gemaakt dat er een opvolger is benoemd voor de onlangs afgetreden president van het (zelfverklaarde) Bosnisch-Kroatische staatsverband, Boban. Het betreft de huidige Bosnisch-Kroatische minister van Justitie Zubak. Dit is opmerkelijk, omdat zijn ambtgenoot van Buitenlandse Zaken Akmadzic gold als de gedoodverfde opvolger van Boban. Mogelijk ligt het in de bedoeling de functies van president van de Bosnisch-Kroatische staat en leider van de HVO, de belangrijkste Bosnisch-Kroatische politieke en militaire organisatie, die Boban beide heeft bekleed, te scheiden, en zal Akmadzic laatstgenoemde positie overnemen. Overigens bestaat het vermoeden dat Boban met name is ontslagen om als zondebok te dienen voor de verslechtering van de betrekkingen met de Moslims en de verliezen die de HVO de afgelopen maanden in met name centraal-Bosnië heeft geleden. Vooralsnog wordt aangenomen dat zijn vervanging niet zal leiden tot een koerswijziging van de HVO.

Overigens werd door Zubak gesteld dat de HVO met onmiddellijke ingang een eenzijdig staakt-het-vuren van twee weken in acht zal nemen rond Mostar. Zoals bekend eist de HVO Mostar op als hoofdstad van de Bosnisch-Kroatische gebieden en heeft het in dat kader het afgelopen jaar geprobeerd om de exclusieve controle over de stad (die vóór de oorlog een Moslim-meerderheid had) te verwerven. De Bosnische strijdkrachten zijn er tot op heden in geslaagd zich in het oostelijk deel van Mostar te handhaven. Het verlies van de stad zou een zware tegenslag voor hen vormen, omdat de meest voor de hand liggende route van Sarajevo naar de Adriatische Zee via Mostar loopt.

[REDACTED]

Tot op heden hadden de Bosnische Kroaten alle pogingen tot bemiddeling in de kwestie-Mostar van de hand gewezen. Ook hebben zij, hoewel zij er verbaal mee instemden, niet daadwerkelijk bijgedragen aan realisering van het voorstel om Mostar onder EU-auspiciën te demilitariseren. Vermoedelijk vormt het gebaar met betrekking tot het bestand rond Mostar vooral een poging het internationale aanzien van de Kroaten niet verder te verslechteren, nu strafmaatregelen dreigen in verband met de Kroatische militaire betrokkenheid bij het conflict in Bosnië-Herzegovina.

Volgens een Moslim-bevelhebber uit de omgeving van Mostar is er reeds geruime tijd sprake van samenwerking tussen (Bosnische) Serviërs en Kroaten. Dit zou verband houden met hun gemeenschappelijke politieke belangen tegenover de Moslims, maar ook met wederzijds financieel gewin. Zo zouden de Serviërs hun bondgenoten munitie leveren in ruil voor brandstof. Vermoedelijk is dit niet het enige geval in de Bosnische burgeroorlog waarin economische en politieke belangen hand in hand gaan.

Er blijft sprake van een gespannen situatie in de enclave rond Bihac, waar troepen van het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic in gevecht zijn met regeringseenheden. De troepen van Abdic worden ondersteund door Servische eenheden, met name met artillerievuur. Onlangs waren er ook (onbevestigde) meldingen van de inzet van bewapende helikopters. Het heeft er alle schijn van dat de Serviërs de verdeeldheid onder de Moslims blijven aanwakkeren. Er zijn echter ook indicaties dat Abdic hen financieel beloont voor hun steun. Dit is zeker niet uitgesloten, omdat Abdic vóór de oorlog een succesvol zakenman was.

Kroatië

[REDACTED] maakt melding van de bouw van Kroatische versterkingen aan de oostgrens van UNPA-west. Het zou met name bunkers en loopgraven betreffen. Onlangs is gemeld dat in Bosanska Gradiska, in het door Serviërs gedomineerde deel van Bosnië-Herzegovina ten zuiden van UNPA-west, enkele duizenden Bosnisch-Servische militairen zijn samengetrokken. De gemelde Kroatische activiteiten zouden daarmee verband kunnen houden.

Volgens een andere melding van [REDACTED] wordt in UNPA-oost een nieuw korps gevormd van de strijdkrachten van de Krajina, de "Servische Republiek" in Kroatië. Daarvan zouden niet alleen leden van de Slowaakse minderheid in Slavonië, maar ook Serviërs uit Vojvodina deel uitmaken. De melding met betrekking tot de Slowaken is nauwelijks geloofwaardig, omdat deze minderheid uiterst klein is en de leden ervan vermoedelijk niet vrijwillig in het leger van de Krajina zullen willen dienen. Wel is denkbaar dat zich vrijwilligers uit Servië zelf hebben aangemeld voor dienst in die strijdkrachten.

Servië/Montenegro

Een nieuwe krachtmeting tekent zich af tussen het Servische (socialistische) minderheidskabinet en de oppositie. De regering heeft het nieuwe parlement gevraagd de economische noodmaatregelen van vorige maand te ratificeren. Dit stuit op verzet van de oppositie. Als argumenten werd gebruikt dat de regering zou moeten aftreden nu er een nieuw parlement is gekozen, en dat de oppositie niet medeverantwoordelijk wil zijn voor het economische programma. Dit programma is tot nu toe redelijk succesvol geweest, maar zal op termijn de economische crisis niet effectief kunnen bestrijden. Vermoedelijk willen de socialisten met hun voorstel de zich steeds sterker manifesterende verdeeldheid onder de oppositie uitbuiten om mogelijk enkele oppositiepartijen tot samenwerking met de huidige regering te bewegen, of in ieder geval te verhinderen dat zij een gezamenlijk front tegen de socialisten vormen.

Macedonië

De Griekse regering heeft aangekondigd dat Macedonië geen gebruik meer kan maken van de noord-Griekse havenplaats Thessaloniki. Slechts aanvoer van humanitaire hulpverlening zal nog via die stad mogen verlopen. Een dergelijke stap betekent een aanzienlijke slag voor Macedonië, dat voor zijn buitenlandse handel grotendeels van Grieks grondgebied afhankelijk is. Hoewel Bulgarije inmiddels heeft gesteld dat Macedonië gebruik kan maken van de Bulgaarse Zwarte Zeehaven Burgas, is de Bulgaarse infrastructuur daartoe vermoedelijk ontoereikend. Om soortgelijke redenen is een verlegging van de handel naar Albanië eveneens onwaarschijnlijk.

Met deze stap wil Griekenland de Macedonische autoriteiten dwingen tot concessies in de kwestie van zowel de naamgeving van Macedonië, die Griekenland afwijst omdat deze aanspraken op Grieks grondgebied zou inhouden, als de Macedonische staatssymbolen, die Griekenland als Grieks cultuurgoed beschouwt. Indien daadwerkelijk van een Griekse blokkade sprake zal zijn, is een verdere verscherping van de economische crisis in Macedonië vrijwel onvermijdelijk. Daardoor zullen de reeds bestaande etnische tegenstellingen in het land nog verder worden verscherpt. Zoals reeds eerder gemeld, zijn de spanningen in Macedonië zodanig hoog opgelopen, dat in dat geval een escalatie van geweld, met alle mogelijke externe implicaties vandien, vrijwel onvermijdelijk lijkt.

Conclusie/voorzicht

Na Russische bemiddeling zijn de Bosnisch-Servische strijdkrachten, in navolging van de eisen van het NAVO-ultimatum, begonnen zich terug te trekken uit de omgeving van Sarajevo. In het kader van de gemaakte afspraken zullen Russische VNPROFOR-militairen worden overgebracht naar de omgeving van de Bosnische hoofdstad. Overigens is nog onduidelijk of het Russische parlement met een uitbreiding van de Russische presentie in Bosnië-Herzegovina akkoord zal gaan. Deze ontwikkelingen hebben geleid tot ontevredenheid van de Bosnische autoriteiten, die vrezen dat de Russische militairen zich pro-Servisch zullen opstellen. In de praktijk zijn zij vermoedelijk vooral teleurgesteld omdat door het Russische initiatief de kansen op vergroting van de buitenlandse militaire betrokkenheid bij het conflict zijn afgenomen. Tegen deze achtergrond moet rekening worden gehouden met pogingen van Moslim-zijde om alsnog incidenten te provoceren die zo'n betrokkenheid dichterbij kunnen brengen. Hoewel hiervoor nog geen concrete aanwijzingen zijn, bestaat ook een kans op represailles tegen VNeenheden van de kant van Serviërs die de aftocht bij Sarajevo als prestige-verlies beschouwen.

Kroatië heeft nog geen begin gemaakt met de door de Veiligheidsraad geëiste terugtrekking van zijn troepen uit Bosnië-Herzegovina. Eerder deze maand had de Veiligheidsraad in dit kader gedreigd met strafmaatregelen tegen Kroatië. Mogelijk in een poging deze te vermijden hebben de Bosnisch-Kroatische strijdkrachten inmiddels aangekondigd een eenzijdig bestand van twee weken in acht te nemen rond Mostar.

Griekenland heeft aangekondigd dat Macedonië voor zijn buitenlandse handel geen gebruik meer mag maken van de Griekse haven Thessaloniki. Daardoor hoopt Griekenland Macedonië te dwingen tot meer toegeeflijkheid in de bilaterale controversen. In de praktijk dreigen de Griekse stappen de etnische spanningen in het land te verscherpen en een escalatie met mogelijk grensoverschrijdende implicaties dichterbij te brengen.